

Výukové strategie

6. seminář

Hana Horká

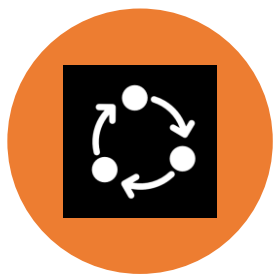
Cíl semináře

Student/ka:

- vymezí/vysvětlí pojmy: výuková metoda, výuková strategie, formy výuky;
- rozliší výukové strategie a zdůvodní jejich aplikaci ve výuce;
- zhodnotí účinnost výukových metod ve vazbě na různé typy učebních úloh;
- navrhne/vytvoří alteraci výukové metody a zdůvodní.

Výukové strategie (Pasch 1998, s. 195)

- promyšlené způsoby vedení výuky, které jsou optimální v **konkrétní třídě**, pro **konkrétního učitele** a **konkrétní učivo** (téma, předmět), a které učitel volí, aby se žáky dosáhl vytyčených cílů výuky; **adekvátní kombinace metod, forem, prostředků a podmínek výuky.**

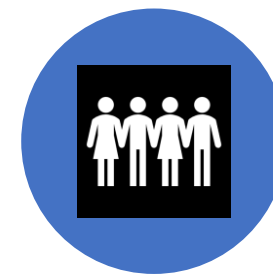
ZÁKLADNÍ STRATEGIE:

DEDUKTIVNÍ

INDUKTIVNÍ

SOCIÁLNĚ
ZPROSTŘEDKOVANÁ
VÝUKA

Deduktivní strategie

- Typická pro transmisivní školu (ale také nepostradatelná) – „jasný cíl a účel“, učitel „má vše pod kontrolou“.

Schéma:

- Výklad – vysvětlení (nový pojem, definice, vzorec) – hotový poznatek
- Předvedení, procvičení v příkladech („řízené procvičování“)
- Aplikace v úkolech („znalost“, porozumění)
- Zhodnocení výsledků, ověření znalostí (žák umí - neumí)

Induktivní výuka (**problémová**) – autentické učení

- Typická pro konstruktivistické pojetí výuky, umožňuje budování poznatků „zevnitř“ (od prekonceptí), rozvíjí metakognitivní schopnosti dětí (učit se).

Schéma:

- Problém – **bádání, zkoumání, přemýšlení, hledání řešení**
- Objevování významu pojmu nebo teorie
- Použití, ověření v autentických situacích
- Vyhodnocení výsledků a postupů

Jak zjistíme způsob uvažování žáků o daném tématu, jeho individuální zkušenosti, představy, interpretace?

1. Konstrukční techniky

- kreslení schémat a obrázků s legendami a komentáři
- -písemné nebo ústní odpovědi na otázky typu Proč? Co se děje, když...? Co by se stalo kdyby...? Co je to...?
- Definování slov a vysvětlování rozporných fakt (říká se, že ...Proč tedy...).
- Doplnit příběh s otevřeným koncem, dokončit neúplné věty apod.
- Hraní rolí (řešení různých modelových situací, hraní historických postav, profesí...).

Projektivní techniky

Např. metoda slovních asociací – žákova reakce na dané slovo vyslovením prvního slova, které ho napadne.

Soubor těchto reakcí je určitým **obrazem vnitřního světa žáka.**

Autentické učení (Pasch, 1998, s. 149, Kalhous; Obst 2002, s. 168, Kovaliková 1995, s. 183, 137)

„**Skutečné**“ učení – učení NĚČEMU (nikoli **O** NĚČEM):

- “opravdové” učení; neučíme se “jakože něco děláme” (akademicky), ale v situacích reálného života,
- je založené na **bádání, zkoumání**.

- **Autentickým produktem** - zpracování tématu a jeho prezentace v podobě plakátu, posteru, nástěnky nebo výstavy.

Znaky autentického učení (Newmann 1991)

- **Cílem** (výsledkem) je spíše **produkce** (tvorba) – nikoli reprodukce znalostí, tzn.:
- vyřešit **problém**, **prozkoumat otázku**, **vytvořit** novou věc, **navrhnout** postup apod.
- Základem autentického učení je **“oborové zkoumání”** – **“badatelská činnost”** v různých oblastech života. Žáci potřebují:
 - a) důkladné znalosti oboru,
 - b) vědomosti o výzkumu (výzkumná otázka, metoda, postup, měření, zaznamenávání výsledků, interpretace a vyvození závěrů, návrh využití v praxi).

“Skutečné” problémy

Výzkumné projekty

- žáci mají **prozkoumat** ve školní jídelně oblibu různých jídel,
- prozkoumat, jak sluneční světlo ovlivňuje růst rostlin,
- **zjistit**, jak žili v obci lidé za války,
- zjistit, jaké látky znečišťují potok protékající naší obcí a jak se tam dostávají,
- **na základě pozorování popsat** život pavouka (kočky, morčete...) apod.

Projekty občanské angažovanosti (s cílem zlepšit něco ve svém okolí)

- zřídit turistické stezky v okolí,
- navrhnout a realizovat rekultivaci ohrožené lokality v obci či jejím okolí,
- naučit své vrstevníky, jak se chovat v případě podezření, že jejich kamarád bere drogy apod.

Ve výchovách - autenticky vyjádřit určitou myšlenku, téma či estetickou hodnotu jako dospělí tvůrci

- formulovat vlastní myšlenky v příběhu o přátelství,
- vyjádřit tancem hněv,
- výtvarně vyjádřit vodu apod.

Sociálně zprostředkovaná výuka

Žáci se učí společně a od sebe navzájem.

- Kooperativní učení
- Simulace
- Hraní rolí

Aktivizující metody z pohledu učitele

- problémy se zaváděním nových výukových metod do výuky,
- mají svůj styl výuky a neradi ho mění,
- absence zkušenosti s výukou,
- náročná příprava na výuku,
- nemají prý čas – je mnoho učiva a časová dotace pro jednotlivé vyučovací předměty je nedostatečná,
- nevěří, že lze „obsáhnout potřebné učivo nějakou zábavnou, aktivní formou“.

Aktivizující metody z pohledu žáka

- negativní postoj k novým metodám,
- strach z nového,
- vliv vztahu mezi učitelem a konkrétní třídou, jak učitel žáky vnímá, jaký k nim vyjadřuje postoj.

Zavádění nových metod do výuky je v kompetenci učitele.

Literatura

- Pasch, M. a kol. (1998). *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině*. Praha: Portál.
- Fisher, R. (1997). *Učíme děti myslet a učit se: praktický průvodce strategiemi vyučování*. Praha: Portál.
- Silberman, M. (1997). *101 metod pro aktivní výcvik a vyučování*. Praha: Portál.
- Grecmanová, H., Urbanovská, E. (2007). *Aktivizační metody ve výuce, prostředek ŠVP*. Olomouc: Hanex.
- Maňák, J., Švec, V. (2003). *Výukové metody*. Brno: MU.
- Kotrba, T., Lacina, L. (2007). *Praktické využití aktivizačních metod ve výuce*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu.
- Sitná, D. (2009). *Metody aktivního vyučování: spolupráce žáků ve skupinách*. Praha: Portál.
- Kasíková, H. (2004). *Kooperativní učení a vyučování. Teoretické a praktické problémy*. Praha: UK.

- Virtanen, P., , H. and Niemi a Nevgi, A. (2017). Active Learning and Self-Regulation Enhance Student Teachers' Professional Competences. *Australian Journal of Teacher Education*, Vol. 42, 12, p.
- Prince, M. (2004). Does Active Learning Work? A Review of the Research. *Journal of Engineering Education*, 93(3), 223–231. <https://doi.org/10.1002/j.21689830.2004.tb00809>.
- Watkins, C., Carnell, E., and Lodge, C. (2007). *Effective learning in classrooms*, London: Sage. <https://doi.org/10.4135/9781446211472>.

Smyslem motivace - aby se žák chtěl učit;
motivace k učení založená na zájmu,
na aspiracích žáka se zázemím aspirací jeho rodiny,
na vztahu žáka k učiteli a předmětu,
na rozvinutém vědomí perspektivy či na potřebě aktivity. (Kolář & Vališová, 2009, s. 77).

Faktory: novost situace, činnost a aktivitu žáka, sociální faktory, stanovení cíle, zájem, spojení školního učení s žákovými cíli, tendence dokončit daný úkol, úspěch a neúspěch ve vyučovacím předmětu a odměny a tresty.

